

Saopštenje za javnost: Srbija nastavlja pad na svetskoj listi Indeksa percepcije korupcije Transparency International

Srbija je nastavila pad na najznačajnijem globalnom rangiranju zemalja po percepciji korupcije u javnom sektoru. U rangiranju za 2023. godinu zadržala je indeks 36, što je najlošije u poslednjih 12 godina, otkako se primenjuje ista metodologija ocenjivanja, saopštila je Transparentnost Srbija (TS).

Prema danas objavljenom rangiranju globalne mreže Transparency International, Srbija je na listi pala za tri mesta, na 104. poziciju. Rangirano je 180 zemalja.

Indeks Srbije je za sedam poena manji od svetskog proseka, i čak 28 poena lošiji od proseka EU.

Od zemalja regiona samo je Bosna i Hercegovina lošija, sa indeksom 35. Albanija, sa kojom je Srbija prošle godine delila 101. poziciju, sada je bolja i ima indeks 37, Kosovo, koje se zasebno rangira, ima 41, Severna Makedonija i Mađarska 42, Bugarska 45, a Crna Gora i Rumunija 46.

Šestu godinu zaredom na vrhu liste je Danska, sa indeksom 90, istovetnim kao i u prethodnom rangiranju.

Detaljnije o Indeksu percepcije korupcije i rezultatima

Indeks percepcije korupcije već dvadeset sedmu godinu za redom sačinjava vodeća antikorupcijska organizacija na globalnom nivou, Transparency International. Broj rangiranih država i teritorija je i ove godine bio 180. Zemlje se boduju na skali od 100 (veoma čiste) do 0 (veoma korumpirane). Srbija je i ove godine nastavila da pada na listi. Iako je skor ostao isti (36), to je ove godine bilo dovoljno za 104. mesto na listi (prošle godine 101.). Ovo mesto delimo sa Alžirom, Brazilom i Ukrajinom. U odnosu na prošlu godinu, pretekli su nas Albanija, Gambija, Zambija i Kazahstan.

Ocena i rangiranje za 2023. godinu su stoga najlošiji u poslednjih 12 godina, od kada se primenjuje aktuelna metodologija i skala od 0 do 100. Petu godinu uzastopno, Srbija se nalazi u "lošijoj polovini sveta". Trenutno mesto na tabeli je najlošije u celom periodu u kojem je broj rangiranih zemalja jednak sadašnjem (od CPI 2007).

Poslednja dva rangiranja kada je ocena za Srbiju bila približno jednaka globalnom proseku bile su 2013 i 2016, dok sada zaostajemo sedam poena. Prosečna ocena za naš kontinent je 57, odnosno 21 poen više nego što je trenutni skor Srbije.

Zaostatak je još veći u odnosu na zemlje EU (64), čija članica bismo želeli da postanemo. Da članstvo u EU nije garancija dobrih rezultata pokazuje skor zemalja iz našeg susedstva, a naročito Mađarske (42), Bugarske (45) i Rumunije (46). Nešto bolje ocene dobile su Grčka (49) i Hrvatska (50).

Sa sadašnjim rezultatom od 36, kao i u prethodne dve decenije od kako je rangirana na CPI, Srbija je „stabilno“ u grupi zemalja sa raširenom korupcijom (sa skorom ispod 50).

Na prvom mestu se i ove godine našla Danska (90), a potom slede Finska (87) i Novi Zeland (85). Na dnu, kao i lani, nalaze se Somalija (11), Južni Sudan i Sirija, sa 13 poena a ove godine im se pridružila i Venecuela.

Među bivšim socijalističkim zemljama Evrope, već tradicionalno, ubedljivo je najbolje plasirana Estonija sa skorom od 76, a od onih zemalja koje nisu članice EU to je i dalje Gruzija (i pored pada sa 56 na 54 poena). Unutar bivše SFRJ, i dalje je daleko najbolja plasirana Slovenija sa 56, sa istim skorom kao i prošle godine.

Od zemalja regiona samo je Bosna i Hercegovina lošija, sa indeksom 35. Albanija, sa kojom je Srbija prošle godine delila 101. poziciju, sada je bolja i ima indeks 37, Kosovo, koje se zasebno rangira, ima 41, Severna Makedonija i Mađarska 42, Bugarska 45, a Crna Gora i Rumunija 46.

Posebno bi trebalo da zabrine to što Srbija sve lošije stoji i unutar tzv. „zapadnog Balkana“, dok većina suseda napreduje. Bolje rezultate nego prošle godine su zabeležile Crna Gora (46), Severna Makedonija (42) i Albanija (37) i Bosna i Hercegovina (35), jedina od ovih zemalja koja je i dalje za nijansu lošije rangirana od Srbije. Kosovo, za koje se rade posebna istraživanja, zabeležilo je isti rezultat kao prošle godine (41).

Pri izradi CPI se uzima u obzir 13 relevantnih istraživanja koja mere percepciju o korumpiranosti javnog sektora. Ta istraživanja predstavljaju mišljenje ili utisak koji o korumpiranosti državnih funkcionera i javnih službenika imaju oni koji sa njima posluju ili koji o tome savetuju poslovne ljude, vlade i međunarodne institucije. Istraživanja moraju biti objavljena u poslednja 24 meseca i moraju postojati makar tri takva izvora podataka da bi zemlja/teritorija bila rangirana.

Srbija je ove godine obuhvaćena sa ukupno osam relevantnih istraživanja, što garantuje visok stepen pouzdanosti nalaza. Uporedivost podataka sa onima iz ranijih godina je na još višem nivou - čak 11 godina unazad, za CPI se koristi sedam istih izvora informacija, u poslednjih šest godina identičnih osam.

Za Srbiju su korišćeni nalazi Global Insight Country Risk Ratings, Bertelsmann Foundation, World Economic Forum, Economist Intelligence Unit, Freedom House, International Country Risk Guide, World Justice Project Rule of Law Index i Varieties of Democracy Project.

Od istraživanja koja su relevantna za Srbiju, u tri slučaja su podaci prikupljeni u 2023, u tri istraživanja tokom 2022, u jednom u obe godine, dok je jedno istraživanje, okončano 2023, sprovedeno u dužem periodu. U sedam izvornih istraživanja na osnovu kojih je sačinjen CPI 2023 za Srbiju ocena je bila ista kao i u CPI 2022. U jednom slučaju je zabeleženo značano pogoršanje (istraživanje među rukovodiocima preduzeća za potrebe Svetskog ekonomskog foruma), ali je krajnja ocena ipak ostala ista.

Standardna devijacija ocena je 1,26.

Transparency International o rezultatima CPI 2023

Pravosuđe i korupcija

Transparency International ukazuje na to da se globalni prosek ne menja već 12 godina, a da čak dve trećine sveta ima ocenu manju od 50, koja ukazuje na ozbiljne probleme sa korupcijom.

TI ističe veoma značajnu korelaciju koja postoji između problema u funkcionisanju pravosudnih sistema i korupcije. Tako, kada se upare podaci iz Indeksa vladavine prava (Rule of Law Index) sa podacima iz CPI, uočava se veoma jasna veza među njima, i to u pogledu odnosa korupcije i nekažnjivosti javnih funkcionera koji krše pravila, korupcije i mogućnosti građana da ostvare svoja prava pred sudom, kao i korupcije i diskriminacije.

TI ukazuje da je neophodno da sudovi, tužilaštva i policija budu nezavisni, transparentni i dobro opremljeni, ali da je jednako bitno i da se spreči i zloupotreba političke moći ili podmićivanje koje ugrožava pravosudni sistem.

U globalnom izveštaju se navode negativni primeri iz pojedinih zemalja, poput izmene krivičnog zakonika u Severnoj Makedoniji koja je dovela do oslobodjenja oko 200 osumnjičenih za korupciju, zarobljavanja institucija u Venecueli, preuzimanje kontrole nad pravosuđem od strane predsednika Tunisa, onemogućavanja pristupa pravdi u DR Kongo i diskriminaciji u Kambodži.

Kvalitet demokratije i korupcija

Još zanimljivija su poređenja rezultata CPI sa klasifikacijom vrste režima, u skladu sa podelom koju objavljuje Economist Intelligence Unit.

Prosek za zemlje „potpune demokratije“ je 73, za zemlje „manjkave demokratije“ 48, za „hibridne režime“ 36, a za „autoritarne“ 29.

Prema podeli iz 2022. godine Srbija je još uvek spadala među „manjkave demokratije“, ali je njen indeks percepcije korupcije, 36, daleko iza proseka ove grupe u kojoj su tada bili i Severna Makedonija, Crna Gora, Albanija, ali i Hrvatska, Slovenija, Slovačka i Češka.

Indeks 36 odgovara grupi hibridnih režima, u kojoj se 2022. godine našla BiH, zajedno sa Turskom, Ukrajinom, Jermenijom i nizom južnoameričkih i azijskih zemalja.

Srbija u regionalnom izveštaju Transparency International – zakon o EXPO i odsustvo reakcije tužilaštva u vezi sa izborima

U regionalnom izveštaju za istočnu Evropu i srednju Aziju, Transparency International komentariše neka od zbivanja u našoj zemlji:

„U Srbiji vidimo urušavanje demokratije, gde autokratska vlast koristi posebne zakone da ograniči transparentnost u vezi sa velikim projektima. Nedavno usvojeni zakon otvara put da se najmanje milijardu evra javnih sredstava, namenjenih za EXPO 2027, potroši po „naduvanim cenama“ ili uz manje kvalitetne građevinske radove nego što bi se dobili u konkurentskim i transparentnim postupcima. Tužilaštvo nije reagovalo na osnovu javno predstavljenih dokaza o izbornim prevarama u korist vladajuće Srpske napredne stranke i njenih koalicionih partnera u decembru 2023. Ova politički zarobljena pravosudna institucija ne uspeva da zaštiti javni interes u ključnom trenutku, smanjujući sposobnost zemlje da zaustavi korupciju.“

Takođe se navodi da zbog podložnosti političkim pritiscima, pravosudni sistem u Srbiji uglavnom nije u mogućnosti da krivično goni i sankcioniše javne funkcionere koji zloupotrebljavaju svoj položaj.

Kompletni rezultati istraživanja mogu se preuzeti sa sajta TS:

<https://transparentnost.org.rs/index.php/sr/istraivanja-o-korupciji/indeks-percepcije-korupcije-cpi>

Beograd, 30.1.2024